

**بررسی تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی شغلی بر خودشناسی، شناخت
رشته‌های تحصیلی و مشاغل و مهارت‌های برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری دانش‌آموزان سال
دوم دوره متوسطه**

دکتر محسن طالب زاده^۱
دکتر محبوبه عارفی^۲
علی عدالت‌جو^۳

چکیده

این پژوهش در صدد آن است تا به بررسی نظرات دانش‌آموزان سال دوم دوره متوسطه دولتی را درباره تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی و شغلی بر خودشناسی، شناخت رشته‌های تحصیلی و مشاغل و مهارت‌های برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری آنان در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ در شهر بجنورد بپردازد. در این پژوهش روش‌های آماری، از نوع توصیفی و پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری شامل ۲۰۸۹ نفر، تعداد نمونه بر اساس جدول مورگان، ۳۵۰ نفر، بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبتی انتخاب شده‌اند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته بوده است که حاوی ۳۱ سؤال بسته پاسخ چند گزینه‌ای بر مبنای درجه لیکرت می‌باشد. ضریب آلفای کرونباخ اعتبار پرسشنامه ۹۲٪ به دست آمد. نتایج پژوهش به شرح زیر می‌باشد:

۱- از دیدگاه دانش‌آموزان سال دوم متوسطه گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی و شغلی بر خودشناسی تأثیر مثبت دارد. ($p < 0/05$). ۲- بین نظرات دانش‌آموزان از لحاظ جنسیت نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی- شغلی بر خودشناسی، تفاوت میانگین‌ها معنی‌داری می‌باشد ($p < 0/05$). ۳- بین نظرات دانش‌آموزان از لحاظ سه شاخه تحصیلی، نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی

۱- عضو هیأت علمی و استادیار دانشگاه شهید بهشتی تهران
۲- عضو هیأت علمی و استادیار دانشگاه شهید بهشتی تهران
۳- کارشناسی ارشد رشته برنامه‌ریزی درسی دانشگاه شهید بهشتی تهران

بررسی تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی شغلی بر...
 تحصیلی- شغلی بر خودشناسی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. (۰/۰۵ < p). ۴- از دیدگاه دانش‌آموزان سال دوم متوسطه گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی و شغلی بر شناخت رشته‌های تحصیلی تأثیر مثبت دارد. (۰/۰۵ < p). ۵- بین نظرات دانش‌آموزان از لحاظ جنسیت نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی بر شناخت بیشتر رشته‌های تحصیلی، تفاوت میانگینها معنی‌دار می‌باشد (۰/۰۵ < p). ۶- بین نظرات دانش‌آموزان از لحاظ سه شاخه تحصیلی، نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی شغلی بر شناخت رشته‌های تحصیلی تفاوت معنی‌داری دارد (۰/۰۵ < p). ۷- از دیدگاه دانش‌آموزان سال دوم متوسطه گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی و شغلی بر شناخت بیشتر مشاغل تأثیر مثبت دارد. (۰/۰۵ < p). ۸- بین نظرات دانش‌آموزان از لحاظ جنسیت نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی و شغلی بر شناخت بیشتر مشاغل، تفاوت میانگینها معنی‌دار نمی‌باشد. (۰/۰۵ < p). ۹- بین نظرات دانش‌آموزان از لحاظ سه شاخه تحصیلی، نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی و شغلی بر شناخت مشاغل تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. (۰/۰۵ < p). ۱۰- از دیدگاه دانش‌آموزان سال دوم متوسطه گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی بر مهارت‌های برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری تأثیر مثبت دارد. (۰/۰۵ < p). ۱۱- بین نظرات دانش‌آموزان از لحاظ جنسیت نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی و شغلی بر مهارت‌های برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری تفاوت میانگینها معنی‌دار می‌باشد. (۰/۰۵ < p). ۱۲- بین نظرات دانش‌آموزان از لحاظ سه شاخه تحصیلی، نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی- شغلی بر مهارت‌های برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. (۰/۰۵ < p).

مقدمه

با توجه به موضوع پژوهش باید گفت که انسان در زندگی دارای بسیاری از نیازها، آرزوها، احتیاجات و علایق است که ارضای آنها متأثر از محیط اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، اقلیمی خاص آن فرد است. تلاش برای برآوردن این

فصلنامه پژوهش‌های تربیتی

نیازها، قسمت اعظم فعالیت‌های انسان را به خود اختصاص می‌دهد. پیچیدگی روزافزون تکنولوژی، آمادگی عقلانی بیشتر و سطح تربیتی بالاتری را برای تحقق این نیازها می‌طلبد.

تحصیل و شغل دو جنبه مهم زندگی انسان به شمار می‌رود. ما سال‌های بسیاری از بهترین ایام زندگی خود را صرف کسب علم و آماده شدن برای انجام یک شغل می‌کنیم. برای این که از سرمایه‌گذرای عمر بهترین نتیجه را به دست آوریم و به خواسته‌های خود برسیم، ناگزیر از برنامه‌ریزی هستیم. در عصر ما، مسأله شناخت و انتخاب رشته تحصیلی و شغل، به علت پیشرفت سریع دانش و تکنولوژی هر روز پیچیده‌تر می‌شود. و اگر ما بر اساس یک برنامه‌ریزی آگاهانه پیش نرویم، ممکن است با صرف وقت و زحمت بیشتر به هدف خود برسیم و یا مرتکب خطاها و اشتباهایی بشویم که ما را از هدف بسیار دور کنند و چه بسا هرگز به هدف نرسیم. (وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۸۱)

یکی از اهداف تعلیم و تربیت این است که به هر دانش‌آموز کمک شود تا شهروند مفیدی برای جامعه خود باشد. به عبارت دیگر، می‌خواهد به هر فرد دانش‌آموز کمک کند تا جامعه خود را بشناسد و در تصمیمات فردی و اجتماعی آگاهانه و عاقلانه عمل کند. از تاریخ و تغییرات اجتماعی آن با خبر باشد، نسبت به خود و دیگران احساس مسئولیت کند، مشکلات اجتماعی خود را بشناسد، بتواند در تصمیم‌گیری‌های اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی جامعه خود شرکت کند، قادر به ارزشیابی صحیح باشد و بتواند صحیح را از غلط، خوب را از بد تمیز دهد. (زندى پور، ۱۳۶۹)

اکنون که با تغییر نظام آموزش متوسطه و تدریس درس برنامه‌ریزی تحصیلی- شغلی که به صورت درس تک واحدی اختیاری ارائه می‌گردد، و ایجاد پست جدیدی به نام مشاور در سطح دبیرستان، گام نخست در راه تحقق این آرمان برداشته شده است، ضروری است تا تأثیر این درس را بر خودشناسی،

بررسی تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تمصیلی شغلی بر... شناخت بیشتر رشته‌های تحصیلی و مشاغل و مهارت‌های برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری دانش‌آموزان که اهداف کلی این درس می‌باشد بررسی، تا زمینه لازم جهت توسعه و اصلاح این درس فراهم گردد. (همان منبع)

برنامه‌ریزی دقیق و عاقلانه می‌تواند انسان را از سرگردانی نجات دهد و به احساس رضایت در او منجر گردد. این امر مستلزم آگاهی از مسائل محیطی و دنیای گسترده امروز شناخت توانایی‌های خود است. شغل و تحصیل از عوامل سازنده زندگی انسان امروز به شمار می‌روند، که جامعه صنعتی به طرز گسترده‌ای هر دوی آنها را تخصصی کرده است. (شرترز، بروس، ۱۳۶۹)

برنامه‌ریزی تحصیلی- شغلی، در حقیقت طرح یک نقشه خوب برای سفر آینده تحصیلی- شغلی دانش‌آموزان است. بدون هدف و برنامه‌ریزی هم دانش‌آموزان می‌توانند بطور تصادفی راهی را انتخاب کنند و آن را ببیمایند. لیکن به احتمال زیاد، به مطلوب خود نخواهند رسید و مجبور به بازگشت خواهند شد و چون سرمایه عمر و جوانی را از دست داده‌اند، چه بسا اتفاق می‌افتد که فرصت دوباره رفتن و یا شوق رفتن را به دست نیاورند. بنابراین عاقلانه است که قبل از شروع هر راهی و هر کاری با اطلاع کافی هر چه بیشتر و از طریق نقشه و برنامه آن را طرح‌ریزی کنند. (زندپور، ۱۳۷۱)

دانش‌آموزان پس از پایان دوره راهنمایی و ورود به دوره آموزش متوسطه آمادگی لازم را برای شناخت رشته‌های تحصیلی و شغلی کسب می‌کنند. این شناخت‌ها نقش سازنده‌ای در زندگی فردی و اجتماعی آنها ایفا خواهد کرد. عوامل مهم در این شناخت تحصیلی- شغلی، عوامل فردی و محیطی و آگاهی از رشته‌های مختلف تحصیل و مشاغل و حرفه‌ای متعدد و متنوع است. (هیئت مؤلفان، وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۷۳)

با توجه به این که در قرن اخیر، پیشرفت علوم و انفجار اطلاعات باعث تنوع تخصص‌ها و رشته‌های تحصیلی و مشاغل و سردرگمی دانش‌آموزان در

فصلنامه پژوهش‌های تربیتی

انتخاب آنها شده است. شناخت رشته‌های تحصیلی در دوره متوسطه، به عنوان اولین مرحله از انتخاب راه زندگی و زیربنای برای انتخابهای بعدی است. کمک محدودرهنما و مشاور برای اتخاذ چنین تصمیمی سرنوشت‌ساز که تصمیمهای بعدی زندگی، شناخت و انتخاب شغل و جایگاه فرد در جامعه بدان وابسته است، کافی نیست. لذا برنامه ریزان درسی در وزارت آموزش و پرورش به کمک راهنمایان و مشاوران تحصیلی-شغلی، در برنامه درسی دوره متوسطه، درسی به نام برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی برای کمک به دانش‌آموزان گنجانده‌اند تا دانش‌آموزان و نوجوانان با اهمیت تحصیل و کار در زندگی و تنوع نیازهای جامعه آشنا شوند و دانش‌آموزان و نوجوانان در آستانه بلوغ و استعداد‌های خاص، راه شناخت تواناییها و رغبت‌های خویش و کسب اطلاعات از امکانات و نیازهای جامعه و مشاغل را بیاموزند و به کار گیرند و به کمک این درس مهارت آینده‌نگیری و برنامه‌ریزی را تمرین نمایند تا قادر شوند با تصمیمی آگاهانه و همه‌جانبه متناسب با استعدادها و علائق خویش و با در نظر داشتن دورنمایی از آینده، رشته تحصیلی دوره متوسطه خود را برگزینند و در بزرگسالی با آموزش مادام‌العمر، اطلاعات لازم برای مواجهه با تحولات سریع آینده را کسب نمایند. از این لحاظ گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی بر ابعاد فوق تأثیر بسزایی دارد. (شرترز، بروس، ۱۳۶۹)

لذا هدف پژوهش حاضر درصدد است تا به بررسی تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی بر خودشناسی، شناخت بیشتر رشته‌های تحصیلی و مشاغل و مهارت‌های برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری دانش‌آموزان و به بررسی نظرات دانش‌آموزان از لحاظ جنسیت و گروه‌های (شاخه‌های) تحصیلی(نظری، فنی و حرفه‌ای و کارو دانش) نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی بر خودشناسی، شناخت بیشتر رشته‌های تحصیلی و مشاغل و مهارت‌های برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری دانش‌آموزان، از دیدگاه آنان بپردازد.

بررسی تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تمصیلی شغلی بر...
 محمدعلی قادری در سال (۱۳۷۷) در تحقیقی نشان داد، بین آموزش درس
 برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی و انتخاب رشته تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد
 و گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی و انتخاب رشته شغلی آنان در
 آینده تأثیر دارد. در این تحقیق، محقق از مفهوم خودپنداره استفاده نموده است و
 این مفهوم قابل اندازه‌گیری نیست و باید از مفهوم خودشناسی استفاده نماید.
 مسعود غفرانی در سال (۱۳۷۵) در تحقیقی نشان داد که محتوای کتاب با
 هدفهای آموزشی و آشنا ساختن دانش‌آموزان با مفهوم راهنمایی تحصیلی-شغلی
 و اهمیت آن و با مهارت‌های برنامه‌ریزی تحصیلی و شغلی مفهوم تصمیم‌گیری به
 عنوان یک فرآیند اصلی، در زندگی فردی و اجتماعی، تنوع رشته‌ها و گرایش‌های
 تحصیلی آموزش متوسطه مطابقت دارد.
 همچنین هادی مهرآمیز در سال ۱۳۶۸ در تحقیقی نشان داد که
 دانش‌آموزان در پاسخ به دلیل انتخاب رشته خود علاقه را اساسی‌ترین دلیل ذکر
 نموده‌اند و عدم کسب حد نصاب نمره و توصیه والدین را در انتخاب رشته نیز
 مؤثر دانسته‌اند. و ۳۷ درصد از دانش‌آموزان ضمن اشاره به نیازمندی کشور به
 رشته‌های صنعتی و علوم تجربی در درجه دوم بر عدم گسترش رشته‌های فنی و
 حرفه‌ای تأکید کرده‌اند و ۵۰ درصد دانش‌آموزان ضمن اذعان به داشتن آگاهی‌های
 لازم در پایان دوره متوسطه، اظهار داشته‌اند که آموزش متوسطه در حال حاضر
 نمی‌تواند آگاهی‌های لازم را در این مورد به دانش‌آموزان بدهد. همچنین با توجه
 به اظهار نظر ۶۰ درصد از دانش‌آموزان مبنی بر محدودیت آگاهی آنها از
 رشته‌های دبیرستانی، نشان دهنده آن است که دانش‌آموزان در دوره راهنمایی به
 قدر کافی با رشته‌های دبیرستانی آشنا نمی‌شوند. و ۶۲ درصد از دانش‌آموزان
 برای انتخاب رشته فقط نظر خودشان را ترجیح داده‌اند که این امر نشان دهنده آن
 است که باید اطلاعات و آگاهی‌های بیشتری در مورد رشته‌های مختلف تحصیلی
 در اختیار دانش‌آموزان قرار گیرد.

بم، (۱۳۶۹) و مورتیمر (۱۹۷۶) تحقیقی در مورد بررسی علل این که پسران اغلب همان شغلی را که پدرانشان به آن اشتغال داشته‌اند انتخاب می‌کنند انجام دادند و نشان داد که، پسران، به حرفه پدر آشنایی بیشتر و دسترسی راحت‌تری دارند، و در بعضی موارد والدین آنها، انگیزه زیادی ایجاد می‌کنند. گاهی نیز فرزندانشان تحت فشار والدین هستند که همان شغل را انتخاب کنند، البته ظاهراً در این میان عوامل حساستری دخیل است. برای مثال، ممکن است پدر، ارزشهایی را به پسرش منتقل کند که با شغلش ارتباط دارد پزشک ممکن است، فرزندش را تشویق کند که برای سلامت، قدرت علم، خدمت به دیگران، ارضای فکری و درآمد زیاد ارزش قائل باشد. چنین فرآیندی موقعی بیشتر امکان پذیر است که شغل پدر از اعتبار اجتماعی بالایی برخوردار باشد، پدر و پسر رابطه نزدیکی داشته باشند، و به طور کلی پدر سرمشق مثبتی برای پسر باشد. (شریفی، ۱۳۷۴)

همچنین، هافمن^۱ (۱۹۷۴) و هوستون^۲ (۱۹۸۳) در تحقیقات خود تحت عنوان «بررسی نقش مادران و نگرش آنها، در انتخاب شغل و حرفه برای دختران و پسران» پرداخته‌اند و نتایج این تحقیق بیان می‌دارد که، مادر هم به عنوان سرمشق در انتخاب حرفه‌ای دختران و نگرش آنان در مورد حرفه مناسب برای دختران و پسران تأثیرگذار است. پسر نوجوان و بخصوص دختران نوجوان که مادر شاغل دارند، در مقایسه با دختران و پسرانی که مادران غیر شاغل دارند، بیشتر مادران خود را تحسین می‌کنند و مایل‌اند که مثل آنها باشند. (شریفی، ۱۳۷۴)

در مطالعه‌ای که به وسیله آموزش و پرورش تورنتو در سال ۱۹۸۲ میلادی بین گروه کثیری از دختران و پسران انجام گرفته است، از آنها پرسیده شده است که چه مشاغلی برای مردان و چه مشاغلی برای زنان مناسب‌تر هستند،

1- hoffman

2- huston

بررسی تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی شغلی بر...
تمامی دانش‌آموزان مورد مطالعه بیان داشته‌اند، که مردان برای کارهای ساختمانی، شغل‌های بدنی سنگین، شغل‌های مکانیکی و مشاغل سخت دستی، مناسب‌تر هستند. در صورتی که زنان برای منشی‌گری، پرستاری، فروشنده‌گری، کار دفتری، معلمی، کارهای خدماتی و آرایشگری مناسب‌تر دانسته‌اند و تنها حرفه‌ای را که مشترک بین زن و مرد تشخیص داده‌اند پزشکی و معلمی بوده است. (آموزش و پرورش تورنتو، ۱۹۸۲)

با توجه به مقدمه فوق سوالات تحقیق حاضر عبارتند از

- آیا از نظر دانش‌آموزان، گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی بر خودشناسی دانش‌آموزان تأثیر دارد؟
- آیا بین نظرات دانش‌آموزان در سه شاخه تحصیلی، نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی بر خودشناسی دانش‌آموزان تفاوتی وجود دارد؟
- آیا از نظر دانش‌آموزان، گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی بر شناخت بیشتر رشته‌های تحصیلی تأثیر دارد؟
- آیا بین نظرات دانش‌آموزان از لحاظ جنسیت، نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی بر خودشناسی دانش‌آموزان تفاوتی وجود دارد؟
- آیا بین نظرات دانش‌آموزان از لحاظ جنسیت، نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی بر شناخت بیشتر رشته‌های تحصیلی تفاوتی وجود دارد؟
- آیا بین نظرات دانش‌آموزان در سه شاخه تحصیلی، نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی بر شناخت بیشتر رشته‌های تحصیلی تفاوتی وجود دارد؟

فصلنامه پژوهش‌های تربیتی

- آیا از نظر دانش‌آموزان، گذراندن درس برنامه ریزی تحصیلی-شغلی بر شناخت بیشتر مشاغل تأثیر دارد؟
- آیا بین نظرات دانش‌آموزان از لحاظ جنسیت، نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی- شغلی بر شناخت بیشتر مشاغل تفاوتی وجود دارد؟
- آیا بین نظرات دانش‌آموزان در سه شاخه تحصیلی، نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه ریزی تحصیلی- شغلی بر شناخت بیشتر مشاغل تفاوتی وجود دارد؟
- آیا از نظر دانش‌آموزان، گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی- شغلی بر شناخت مهارت‌های برنامه ریزی و تصمیم‌گیری دانش‌آموزان در آینده تأثیر دارد؟
- آیا بین نظرات دانش‌آموزان از لحاظ جنسیت، نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی بر مهارت‌های برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری تفاوتی وجود دارد؟
- آیا بین نظرات دانش‌آموزان در سه شاخه تحصیلی، نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی- شغلی بر مهارت‌های برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری تفاوتی وجود دارد؟

روش

از آنجائی که در این تحقیق هدف توصیف کردن شرایط یا پدیده‌های مورد بررسی است روش تحقیق توصیفی می‌تواند برای شناخت هر چه بیشتر شرایط موجود و یاری دادن به فرآیند تصمیم‌گیری مفید و مؤثر باشد. همچنین برای توضیح ویژگی‌های جامعه آماری مورد نظر از روش پیمایشی استفاده گردیده است که خود می‌تواند پاسخگویی به چگونگی وضعیت موجود بکار رود.

جدول شماره ۱: آمار کل دانش‌آموزان بر حسب شاخه تحصیلی و جنسیت

جنسیت	پسر	دختر	جمع
-------	-----	------	-----

بررسی تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تمصی‌لی شغلی بر...

شاخه تحصیلی			
۱۰۸۰	۵۵۵	۵۲۵	نظری
۵۳۲	۲۸۱	۲۵۱	فنی و حرفه‌ای
۴۷۷	۲۷۴	۲۰۲	کار و دانش
۲۰۸۹	۱۱۱۰	۹۷۹	جمع

با توجه به جدول شماره (۱) جامعه آماری تحقیق، شامل ۲۰۸۹ نفر آزمودنی در سه شاخه تحصیلی و به تفکیک جنسیت (پسر و دختر) می‌باشد. با توجه به این که جمع‌آوری اطلاعات در خصوص کل جامعه اغلب پرهزینه و بسیار وقت‌گیر است و در بعضی موارد غیرمنطقی می‌باشد. در تحقیقات به کسب اطلاعات در مورد نمونه‌ای از جامعه بسنده شده و نتایج حاصل از آن به کل جامعه تعمیم داده می‌شود.

جدول شماره ۲: توزیع حجم نمونه دانش‌آموزان سال دوم متوسطه بر حسب شاخه تحصیلی و جنسیت

جنسیت		جمع	شاخه تحصیلی
پسر	دختر		
۸۸	۹۳	۱۸۱	نظری
۴۲	۴۷	۸۹	فنی و حرفه‌ای
۳۴	۴۶	۸۰	کار و دانش
۱۶۴	۱۸۶	۳۵۰	جمع

با توجه به جدول شماره (۲)، حجم نمونه ما در این تحقیق، با توجه به جامعه آماری و بر اساس جدول مورگان ۳۵۰ نفر دانش‌آموز می‌باشد. و روش نمونه‌گیری، تصادفی طبقه‌ای-نسبتی یا سهمیه‌ای، است. در روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبی، نسبت هر یک از طبقه‌ها در نمونه برابر نسبت همان طبقه در جامعه است. یعنی؛ $(n/N=x/350)$ ، (دلور، ۱۳۷۵، ص ۱۰۸).

برای سنجش نظرات افراد مورد مطالعه و آزمون فرضیه‌های تحقیق اقدام به تهیه و تدوین پرسشنامه نگرش سنج محقق ساخته با درجه‌بندی و احکام پنجگانه لیکرت، شامل گزینه‌های خیلی زیاد، زیاد، تاحدودی، کم، خیلی کم و در دو بخش تنظیم شد. بخش اول آن مربوط به اطلاعات فردی پاسخگویان (آزمودنیها) از قبیل: جنسیت و شاخه تحصیلی می‌باشد. و بخش دوم آن شامل ۳۱ سؤال بسته پاسخ پنج گزینه‌ای، جهت بررسی نظرات افراد آزمودنیها پیش‌بینی گردیده است. امتیازات طیف لیکرت از خیلی زیاد تا خیلی کم به ترتیب از ۵ تا ۱ می‌باشد.

برای روایی و اعتباریابی سؤالات پرسشنامه به شیوه زیر عمل شد:

- پرسشنامه پژوهش با نظرخواهی از تعدادی اساتید و استاد راهنما و مشاور، اصلاح شده و به صورت نهایی درآمد. بنابراین می‌توان گفت که پرسشنامه از روایی محتوایی برخوردار است.
- با توجه به اینکه پرسشنامه با شرح ساده و روشنی از اهداف و نیز نحوه پاسخگویی به آن شروع شده، سؤالات و گزینه‌های آن طوری طراحی شده‌اند که پاسخگویان به راحتی بتوانند به آن پاسخ گویند، بنابراین پرسشنامه دارای روایی ساختاری نیز می‌باشد.
- پرسشنامه تهیه شده به طور آزمایشی بین ۲۰ نفر از افراد جامعه توزیع و پس از جمع‌آوری با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ، ضریب اعتبار آزمون برای کل پرسشنامه محاسبه که عدد ۰/۹۴ به دست آمد.
- همچنین با استفاده از فرمول محاسبه ضریب الفای کرونباخ، ضریب اعتبار آزمون در مرحله اصلی پژوهش برای کل پرسشنامه عدد ۰/۹۲ به دست آمد.
- با توجه به شرایط حاکم در این تحقیق روشهای آماری شامل دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی است. در روش آمار توصیفی از جدول فراوانی، درصد فراوانی، نمودار آماری، میانگین و انحراف معیار استفاده شده است. برای

بررسی تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی شغلی بر...
آزمون سوالات تحقیق از آزمون t-test مستقل برای برآورد میانگین دو گروه مستقل (دختران و پسران) جهت مقایسه تفاوت بین دو جنسیت و آزمون تحلیل واریانس یکراهه (ANOVA) به منظور مقایسه طبقات میانگین نمرات آزمودنیها و مقایسه میانگینهای سه شاخه تحصیلی (نظری- فنی و حرفه‌ای و کار و دانش) استفاده گردیده است.

یافته‌ها

برای آزمون سوالات تحقیق شماره (۲)، (۵)، (۸)، (۱۱)، از آزمون t-test مستقل برای دو گروه دختر و پسر و برای آزمون سوالات تحقیق شماره (۱)، (۳)، (۴)، (۶)، (۷)، (۹)، (۱۰)، و (۱۲) از تحلیل واریانس یکراهه استفاده شده است.

خلاصه تجزیه و تحلیل سوالات تحقیق در جدول زیر آمده است

برای سؤال اول تحقیق آزمون تحلیل واریانس یکراهه به عمل آمد. با توجه به مشاهدات جدول شماره ۳، مقدار f به دست آمده برای سؤال اول تحقیق (۶/۰۱)، و با درجه آزادی ۲ و ۳۴۷ مقدار سطح معنی داری، از آلفای ۰/۰۵ کمتر است و در نتیجه تفاوت بین میانگینها معنی دار می‌باشد. ($p < 0/05$). همچنین برای میزان تأثیر پذیری درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی بر خودشناسی نمرات میانگین آزمودنیها را در سه طبقه با میانگین بالا-توسط-کم طبقه‌بندی شده است. لذا با توجه به جدول شماره ۴ مربوط به سؤال اول تحقیق در مورد طبقات میانگین آزمودنیها، میانگین مشاهده شده (۳۳/۱۳) در حد بالای میانگینهای فرضی قرار می‌باشد، بنابراین می‌توان گفت که گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی - شغلی بر خودشناسی دانش‌آموزان تأثیر بالایی دارد.

جدول شماره ۳: نتایج آزمون تحلیل واریانس یکراهه برای سؤال اول تحقیق

فصلنامه پژوهشهای تربیتی

آماره	مجموع مجزورات	D.f	میانگین مجزورات	f	Sig
بین گروهها	۴۵۵۰/۹۰۰	۲	۲۲۷۵/۴۵۰	۶/۰۱	۰/۰۰۰
درون گروهها	۱۳۱۳۶/۳۱۴	۳۴۷	۳۷/۸۵۷		
جمع	۱۷۶۸۷/۲۱۴	۳۷۹			

جدول شماره ۴: طبقه‌بندی میانگین نمرات آزمودنیها بر حسب طبقات میانگین در مورد خودشناسی [سؤال اول تحقیق]

طبقات			میانگینها
کم	متوسط	بالا	میانگین فرضی
۰-۲۹/۹	۳۰	۳۰/۱-۵۰	
		۳۳/۱۳	میانگین مشاهده شده

برای آزمون سؤال دوم تحقیق از آزمون تی مستقل برای دو گروه دختر و پسر استفاده است. مقدار t بدست آمده با توجه به جدول شماره ۵، عدد ۲/۸۳ و با درجه آزادی ۳۴۸ در سطح آلفای ۰/۰۵ معنی دار می‌باشد. ($p < ۰/۰۵$). به عبارت دیگر، تفاوت بین میانگینها معنی دار می‌باشد.

بررسی تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی شغلی بر...

جدول شماره ۵: نتایج آزمون t-test مستقل برای سؤال دوم تحقیق

Sig	T	d.f	انحراف معیار	میانگین	فراوانی	شاخصهای آماری
						جنسیت
.۰/۰۰۵	۲/۸۳	۳۴۸	۷/۲۲	۳۲/۱۲	۱۸۶	دختر
		۳۴۶/۲۲۶	۶/۸۶	۳۴/۲۶	۱۶۴	پسر

با توجه به مشاهدات جدول شماره (۶) برای آزمون سؤال سوم تحقیق از آزمون تحلیل واریانس یکراهه استفاده شده است. و f به دست آمده عدد (۳/۸۰) با درجه آزادی ۲ و ۳۴۷ در سطح آلفا ۰/۰۵ معنی‌دار می‌باشد. ($p < ۰/۰۵$). بنابراین می‌توان گفت که تفاوت بین میانگینها معنی‌دار می‌باشد.

جدول شماره ۶: نتایج آزمون تحلیل واریانس برای سؤال سوم تحقیق

Sig	f	میانگین مجزورات	D.f	مجموع مجزورات	آماره
.۰/۰۲۳	۳/۸۰	۱۸۹/۵۲	۲	۳۷۹/۰۴	بین گروهها
		۴۹/۸۷	۳۴۷	۱۷۳۰۸/۱۷	درون گروهها
			۳۴۹	۱۷۶۷۸/۲۱	جمع

با توجه به جدول شماره (۷)، برای سه طبقه نمرات میانگین آزمودنی‌ها از آزمون تحلیل واریانس یکراهه استفاده شده است و مقدار f به دست آمده، عدد ۸/۳۵ با درجه آزادی ۲ و ۳۴۷ در سطح آلفای ۰/۰۵ معنی‌دار است. ($p < ۰/۰۵$). بنابراین تفاوت میانگینها معنی‌دار می‌باشد. همچنین برای میزان تأثیر پذیری درس برنامه ریزی تحصیلی-شغلی بر خودشناسی، نمرات میانگین آزمودنی‌ها در سه طبقه با میانگین بالا- متوسط- کم طبقه‌بندی شده است مقدار میانگین مشاهده شده با عدد (۱۹/۹۳) در جدول شماره (۸) مربوط به سؤال چهارم تحقیق در سطح بالای میانگین فرضی قرار دارد. بنابراین گذراندن درس برنامه ریزی تحصیلی شغلی بر شناخت رشته‌های تحصیلی تأثیر بالایی دارد.

جدول شماره ۷: نتایج آزمون تحلیل واریانس یک طرفه برای سوال چهارم تحقیق

آماره	مجموع مجزورات	D.f	میانگین مجزورات	f	Sig
بین گروهها	۶۵۸۱/۷۵۷	۲	۳۲۹۰/۸۷۸		
درون گروهها	۱۳۶۶/۸۶۰	۳۴۷	۳/۹۳۹	۸/۳۵	۰/۰۰۰
جمع	۷۹۴۸/۶۱۷	۳۷۹			

جدول شماره ۸: جدول طبقات میانگین نمرات آزمودنیها بر حسب طبقات میانگین در مورد شناخت

رشته‌های تحصیلی

طبقات			میانگینها
کم	متوسط	بالا	میانگین فرضی
۰-۱۷/۹۴	۱۸	۱۸/۰۶-۳۰	میانگین مشاهده شده
		۱۹-۹۳	

با توجه به جدول شماره (۹)، برای آزمون سؤال پنجم تحقیق از آزمون تی مستقل استفاده شده است. مقدار t به دست آمده با عدد (۲/۱۹۶) با درجه آزادی ۳۴۸ در سطح آلفای ۰/۰۵ معنی دار می‌باشد. ($p < ۰/۰۵$). به عبارت دیگر تفاوت میانگینها معنی دار می‌باشد.

جدول شماره ۹: نتایج آزمون t-test مستقل برای سوال پنجم تحقیق

Sig	T	d.f	انحراف معیار	میانگین	فراوانی	شاخصهای آماری
						جنسیت
۰/۰۲۹	۲/۱۹۶	۳۴۸	۴/۹۰	۱۹/۴۱	۱۸۶	دختر
						پسر
						۱۶۴

با توجه به جدول شماره (۱۰)، برای بررسی سؤال ششم تحقیق از آزمون تحلیل واریانس یکراهه برای سه شاخه تحصیلی (نظری، فنی و حرفه‌ای و کار و دانش) استفاده شد که f به دست آمده با عدد (۵/۲۳) با درجه آزادی ۲ و

بررسی تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی شغلی بر...
 ۳۴۷ در سطح آلفای ۰/۰۵ معنی‌دار می‌باشد. ($p < 0/05$). به عبارت دیگر تفاوت میانگینها در سه شاخه تحصیلی معنی‌دار می‌باشد.

جدول شماره ۱۰: نتایج آزمون تحلیل واریانس برای سؤال هشتم تحقیق

آماره	مجموع مجزورات	D.f	میانگین مجزورات	f	Sig
بین گروهها	۲۳۲/۸۳	۲	۱۱۶/۴۱	۵/۲۳	۰/۰۰۶
درون گروهها	۷۷۱۵/۷۸	۳۴۷	۲۲/۲۳		
جمع	۷۹۴۸/۶۱	۳۴۹			

با توجه به جدول شماره ۱۱، برای آزمون سؤال هفتم تحقیق از آزمون تحلیل واریانس یکراه استفاده شده است. چون مقدار سطح معنی‌دار می‌باشد. ($p < 0/05$) و همچنین با توجه به جدول شماره ۱۲، مربوط به سؤال هفتم تحقیق، برای میزان تأثیرپذیری درس برنامه‌ریزی تحصیلی بر شناخت مشاغل، نمرات آزمودنی‌ها بر حسب سه طبقه میانگین (بالا- متوسط- کم) یندی شده است. بنابراین چون مقدار f بدست آمده (۲۳/۱۵) در سطح بالای میانگین فرضی قرار دارد بنابراین گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی- شغلی بر شناخت مشاغل در حد بالایی تأثیر دارد.

جدول شماره ۱۱: نتایج آزمون تحلیل واریانس یک طرفه برای سؤال هفتم تحقیق

آماره	مجموع مجزورات	D.f	میانگین مجزورات	f	Sig
بین گروهها	۲۳۲/۸۳	۲	۱۱۶/۴۱	۵/۲۳	۰/۰۰۶
درون گروهها	۷۷۱۵/۷۸	۳۴۷	۲۲/۲۳		
جمع	۷۹۴۸/۶۱	۳۴۹			

جدول شماره ۱۲: طبقات میانگین نمرات آزمودنی بر حسب طبقات میانگین در مورد شناخت مشاغل

میانگینها	طبقات		
میانگین فرضی	بالا	متوسط	کم
	۲۱/۰۷-۳۵	۲۱	۰-۲۰/۶۳
میانگین مشاهده شده	۲۳/۱۵		

فصلنامه پژوهش‌های تربیتی

برای بررسی سوال هشتم تحقیق از آزمون t-test برای دو گروه مستقل دختر و پسر استفاده شد که نتایج آن در جدول شماره ۱۳ ارائه شده است. مقدار t به دست آمده با عدد (۱/۳۰) با درجه آزادی ۳۴۸ در سطح آلفای ۰/۰۵ معنی‌دار نمی‌باشد. به عبارت دیگر تفاوت میانگینها معنی‌دار نمی‌باشد. ($p < 0/05$).

جدول شماره ۱۳: نتایج آزمون t-test برای سوال هشتم تحقیق

Sig	T	d.f	انحراف معیار	میانگین	فراوانی	شاخصهای آماری
						جنسیت
۰/۱۹۳	۱/۳۰	۳۴۸	۵/۱۴	۲۲/۸۱	۱۸۶	دختر
		۳۴۲/۴۵۰	۵/۱۴	۲۲/۵۲	۱۶۴	پسر

برای بررسی سؤال نهم تحقیق از آزمون تحلیل واریانس یکراهه برای سه گروه تحصیلی (نظری، فنی و حرفه‌ای و کارو دانش) استفاده شده که نتایج در جدول شماره ۱۴، ارائه شده است. F بدست آمده با عدد (۶۲/۲) با درجه آزادی ۲ و ۳۴۷ در سطح آلفای ۰/۰۵ معنی‌دار نمی‌باشد. به عبارت دیگر تفاوت میانگینها در سه شاخه تحصیلی معنی‌دار نمی‌باشد. ($p < 0/05$).

جدول شماره ۱۴: نتایج آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه برای سوال نهم تحقیق

آماره	مجموع مجزورات	D.f	میانگین مجزورات	f	Sig
بین گروهها	۱۳۷/۷۱	۲	۶۸/۸۵	۲/۶۲	۰/۰۷۴
درون گروهها	۹۱۱۳/۹۵	۳۴۷	۲۶/۲۶		
جمع	۹۲۵۱/۶۶	۳۴۹			

با توجه به جدول شماره ۱۵ برای آزمون سؤال دهم تحقیق از آزمون تحلیل واریانس یکراهه استفاده شده است. چون مقدار سطح معنی داری با مقدار f به دست آمده در سطح ۰/۰۵ آلفا معنی‌دار می‌باشد. ($p < 0/05$). و همچنین با توجه به جدول شماره ۱۶ مربوط به سؤال هفتم تحقیق، برای میزان تأثیرپذیری درس برنامه‌ریزی تحصیلی بر مهارتهای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری، نمرات

بررسی تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تمصیلی شغلی بر...
 آزمودنی‌ها بر حسب سه طبقه میانگین (بالا، متوسط، کم) بندی شده است. بنابراین چون مقدار f به دست آمده (۲۶/۵۷) در سطح بالای میانگین فرضی قرار دارد بنابراین گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی بر مهارت‌های برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری در حد بالایی تأثیر دارد.

جدول شماره ۱۵: نتایج آزمون تحلیل واریانس یک طرفه برای سؤال دهم تحقیق

آماره	مجموع مجزورات	D.f	میانگین مجزورات	f	Sig
بین گروهها	۹۹۲۵/۶۶۳	۲	۴۹۶۲/۸۳۱	۷/۱۱	۰/۰۰۰
درون گروهها	۲۴۱۹/۹۰۶	۳۴۷	۶/۹۷۴		
جمع	۱۲۳۴۵/۵۶۹	۳۴۹			

جدول شماره ۱۶: طبقات میانگین نمرات آزمودنی بر حسب طبقات میانگین در مورد مهارت‌های برنامه

ریزی و تصمیم‌گیری

میانگینها			طبقات	
میانگین فرضی	بالا	متوسط	کم	
	۲۱/۰۷-۳۵	۲۱	۰-۲۰/۶۳	
میانگین مشاهده شده	۲۶/۵۷			

جدول شماره ۱۷: نتایج آزمون t-test مستقل برای سؤال یازدهم تحقیق

شاخصهای آماری	جنسیت	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	d.f	T	Sig
پسر	۱۶۴	۲۷/۴۵	۵/۹۲	۳۴۷/۹۵			

با توجه به جدول شماره ۱۷، برای آزمون سؤال یازدهم تحقیق از آزمون تی مستقل استفاده شده است. مقدار t بدست آمده با عدد (۲/۶۳) با درجه آزادی ۳۴۸ در سطح آلفای ۰/۰۵ معنی‌دار می‌باشد. به عبارت دیگر تفاوت میانگینها معنی‌دار می‌باشد. ($p < ۰/۰۵$).

فصلنامه پژوهش‌های تربیتی

برای بررسی سؤال دوازدهم تحقیق از آزمون تحلیل واریانس یکراهه برای سه گروه تحصیلی (نظری، فنی و حرفه‌ای و کارو دانش) استفاده شده که نتایج در جدول شماره ۱۸، ارائه شده است. F بدست آمده با عدد (۲/۳۱۸) با درجه آزادی ۲ و ۳۴۷ در سطح آلفای ۰/۰۵ معنی‌دار نمی‌باشد. به عبارت دیگر تفاوت میانگینها در سه شاخه تحصیلی معنی‌دار نمی‌باشد. ($p < 0/05$).

جدول شماره ۱۸: نتایج آزمون تحلیل واریانس یک طرفه برای سؤال دوازدهم تحقیق

آماره	مجموع مجزورات	D.f	میانگین مجزورات	f	Sig
بین گروهها	۱۳۷/۷۱	۲	۱۲۰/۱۸	۲/۳۱۸	۰/۱۰۰
درون گروهها	۹۱۱۳/۹۵	۳۴۷	۷۶/۳۹		
جمع	۹۲۵۱/۶۶	۳۴۹			

بحث و نتیجه‌گیری

نتیجه سؤال اول تحقیق نشان داد که گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی- شغلی بر خودشناسی تأثیر دارد. این تحقیق با یافته‌های محمدی (۱۳۷۷) همسان است. وی در تحقیق نشان داد که درس برنامه‌ریزی تحصیلی- شغلی بر آگاهی‌های تحصیلی دانش‌آموزان، همچنین بر خودپنداره دانش‌آموزان تأثیر دارد.

نتیجه سؤال دوم تحقیق نشان داد که بین نظرات دانش‌آموزان از لحاظ جنسیت، نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی- شغلی بر خودشناسی دانش‌آموزان تفاوت معنی‌داری وجود دارد. و این تحقیق با یافته‌های محمدی در مورد نظرات دانش‌آموزان دختر و پسر در مورد تأثیر این درس در افزایش آگاهی‌های آنان همسان است.

نتیجه سؤال سوم تحقیق نشان داد که بین نظرات دانش‌آموزان در سه شاخه تحصیلی (شاخه نظری، فنی و حرفه‌ای و کارودانش) نسبت به تأثیر

بررسی تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تمصیلی شغلی بر...
گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی بر خودشناسی دانش‌آموزان تفاوت
معنی‌داری وجود دارد.

نتیجه سؤال چهارم تحقیق نشان داد که گذراندن درس برنامه‌ریزی
تحصیلی-شغلی بر شناخت بیشتر رشته‌های تحصیلی تأثیر دارد. و این تحقیق با
یافته‌های قادری (۱۳۷۷) همسان است. زیرا وی در یک مطالعه طولی نشان داد که
بین آموزش درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی و انتخاب رشته تحصیلی رابطه
معنی‌داری وجود دارد.

نتیجه سؤال پنجم تحقیق نشان داد که بین نظرات دانش‌آموزان از لحاظ
جنسیت، نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی بر شناخت
بیشتر رشته‌های تحصیلی دانش‌آموزان تفاوت معناداری وجود دارد.

نتیجه سؤال ششم تحقیق نشان داد که بین نظرات دانش‌آموزان در سه
شاخه تحصیلی (شاخه نظری، فنی و حرفه‌ای و کارودانش) نسبت به تأثیر
گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی بر شناخت بیشتر رشته‌های تحصیلی
دانش‌آموزان تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

نتیجه سؤال هفتم تحقیق نشان داد که گذراندن درس برنامه‌ریزی
تحصیلی-شغلی بر شناخت بیشتر مشاغل تأثیر دارد. و این با تحقیقات هافمن
(۱۹۷۴) و هوستون (۱۹۸۳) همسان است. زیرا نتایج یافته‌های وی نشان داد که
مادر هم به عنوان سرمشق در انتخاب حرفه‌ای دختران و نگرش آنها در مورد
حرفه مناسب برای دختران و پسران تأثیرگذار است. پسر نوجوان و بخصوص
دختر نوجوانی که مادران شاغل دارند، در مقایسه با پسران و دخترانی که مادران
غیرشاغل دارند، بیشتر مادران خود را تحسین می‌کنند و مایل‌اند که مثل آنها
باشند.

نتیجه سؤال هشتم تحقیق نشان داد که بین نظرات دانش‌آموزان از لحاظ جنسیت، نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه ریزی تحصیلی- شغلی بر شناخت بیشتر مشاغل بیشتر مشاغل دانش‌آموزان تفاوت معنی داری وجود دارد.

نتیجه سؤال نهم تحقیق نشان داد که بین نظرات دانش‌آموزان در سه شاخه تحصیلی (شاخه نظری، فنی و حرفه‌ای و کارودانش) نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی- شغلی بر شناخت بیشتر مشاغل دانش‌آموزان تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

نتیجه سؤال دهم تحقیق نشان داد که گذراندن درس برنامه ریزی تحصیلی- شغلی بر مهارت‌های برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری دانش‌آموزان تأثیر دارد.

نتیجه سؤال یازدهم تحقیق نشان داد که بین نظرات دانش‌آموزان از لحاظ جنسیت، نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی بر مهارت‌های برنامه ریزی و تصمیم‌گیری دانش‌آموزان تفاوت معناداری وجود دارد.

نتیجه سؤال دوازدهم تحقیق نشان داد که بین نظرات دانش‌آموزان در سه شاخه تحصیلی (شاخه نظری، فنی و حرفه‌ای و کارودانش) نسبت به تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی بر مهارت‌های برنامه ریزی و تصمیم‌گیری دانش‌آموزان تفاوت معناداری وجود دارد.

از مطالعه و سیر تاریخی راهنمایی تحصیلی و شغلی و نظریه‌های گوناگون شناخت و انتخاب تحصیلی و شغلی استنتاج می‌گردد که شناخت و تصور فرد از تواناییها و محدودیتهای خویش (خودشناسی) مهمترین عامل در شناخت رشته‌های تحصیلی و مشاغل است. این شناخت همواره با طی مراحل رشد، تکامل می‌یابد.

همچنین برای ورود دانش‌آموزان پس از اتمام دوره متوسطه به مراکز و مؤسسات آموزش عالی و یا بازار کار لازم است به راهنمایی تحصیلی و شغلی

بررسی تأثیر گذاردن درس برنامه‌ریزی تحصیلی شغلی بر...
آنان به عنوان یک ضرورت اجتماعی و آموزش نگریسته شود. راهنمایی امکانات و موقعیتی را فراهم می‌کند که دانش‌آموز رشته تحصیلی خود را متناسب با استعدادها و علائق و همچنین نیازمندیهای خود و جامعه را شناسایی و انتخاب نماید. و در نهایت با خود شناسی و حرفه‌شناسی، بر اساس عوامل و متغیرهای مختلف و همچنین آئین‌نامه هدایت تحصیلی، دانش‌آموزان با در پایان سال اول دبیرستان به یکی از شاخه‌های نظری، فنی و حرفه‌ای و کار و دانش رهنمون خود نمود. در نظام جدید آموزش متوسطه تدریس درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی بر عهده مشاورین مدرسه می‌باشد که اهداف مصوب آموزش این درس در میانی نظری تحقیق مطرح شده است.

پیشنهادات

- ۱- لازم است که مشاوران مدارس درس برنامه‌ریزی تحصیلی- شغلی بر اهداف کلی سه‌گانه (خودشناسی، شناخت رشته‌های تحصیلی و مشاغل، و اهمیت برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری) تأکید جدی داشته باشند. همچنین یادآوری نمایند که برنامه‌ریزی تحصیلی- شغلی یکی از اهداف مشاوره می‌باشد و نه جدای از آن.
- ۲- توصیه این است که دانش‌آموزان به کمک مشاوران نسبت به علائق، تواناییها، رغبت‌ها و استعدادها و ارزشهای تحصیلی دوره متوسطه شناخت نسبی حاصل نمایند و با توجه به این شناختها رشته مورد علاقه خود را انتخاب نمایند. بهتر است اولیا و مشاورین مدارس سال اول دوره متوسطه، دانش‌آموزان را با انواع مراحل برنامه‌ریزی تحصیلی آشنا نمایند.
- ۳- بهتر است مشاوران مدارس، در سال اول متوسطه دانش‌آموزان را با انواع رشته‌های تحصیلی و زمینه‌های موجود در هر رشته آگاه سازند و در مورد ارتباط رشته تحصیلی انتخابی و بازار کار در آینده آنان را راهنمایی نمایند.

۴- بهتر است که مسئولین آموزش و پرورش، بویژه مسئولین مدارس در طول سال تحصیلی، با دعوت از رؤسای ادارات نسبت به معرفی مشاغل برای دانش‌آموزان اقدام نمایند و یا اینکه با استفاده از بازدیدهای لازم از مؤسسات و ادارات و ... دانش‌آموزان را با انواع مشاغل آشنا نمایند.

لازم است مشاوران، در هنگام تدریس درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی بر مهارت‌های برنامه‌ریزی تحصیلی (برنامه‌ریزی برای مطالعه، حل مسأله و ...) تأکید ویژه داشته باشند.

۵- بهتر است مشاوران و مدرسان درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی در اجرای درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی از شیوه‌های مشارکتی و نوین تدریس استفاده نمایند. توصیه این است که دانش‌آموزان در هنگام بازدید از ادارات و مؤسسات و مشاغل، گزارش کار تهیه و به کمک مشاور و معلمان خود آنها را بررسی نمایند.

۶- توصیه این است که دانش‌آموزان به تفکیک جنسیت، به کمک اولیا و مشاوران مدارس خود مسائل و مشکلات دوره متوسطه، (مشکلات دوره نوجوانی و جوانی) آشنا و آنها را بر حسب ضرورت و نیاز اولویت بندی نمایند و در مورد رفع آن مشکلات ارائه طریق نمایند.

بهتر است مجریان درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی دانش‌آموزان را با انواع روش‌های برنامه‌ریزی تحصیلی روشمند آشنا نمایند.

۷- بهتر است معلمان و مشاوران دوره متوسطه علت عدم تأثیر درس برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی را بر شناخت مشاغل در آینده بررسی و راهکارهای متناسب با آن را ارائه نمایند.

بهتر است مشاوران و اولیای مدارس متوسطه علت بالا بودن دانش‌آموزان شاخه نظری را نسبت به دانش‌آموزان شاخه فنی و حرفه‌ای و کار و دانش را بررسی نمایند.

بررسی تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تمصیـلی شغلی بر...
۸- پیشنهاد این است دست‌اندرکاران مدارس متوسطه علت کاهش دانش آموزان
پسر نسبت به دانش‌آموزان دختر برای ادامه تحصیل در مدارس متوسطه را
بررسی و راهکارهای متناسب با آن را پیشنهاد دهند.

- احمدی، غلامعلی، (۱۳۶۷). کاربرد روش حل مسأله در آموزش علوم. فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۶۵.
- احمدی، خدابخش، (۱۳۷۶). خودشناسی در روانشناسی. تهران: انتشارات مکیال.
- احمدی، سید احمد، ۱۳۶۸، روانشناسی نوجوانان و جوانان. اصفهان: مؤسسه انتشاراتی مشعل.
- اردبیلی، یوسف، ۱۳۷۲، اصول و فنون راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش. تهران: انتشارات بعثت.
- اردبیلی، یوسف، ۱۳۷۴، راهنمایی و مشاوره حرفه‌ای، تهران، نشر ویرایش.
- اصغری پور، حمید، ۱۳۸۲، کلیات راهنمایی و مشاوره، تهران، نشر تمرین، چاپ سوم.
- اونیس د. فرد و موریس ا. لی، ۱۳۶۳، چگونه مطالعه کنیم تا دانشجوی موفق شویم، ترجمه عبدالحسین آل رسول، تهران، نشر زمان، چاپ سوم.
- بال، ساموئل، ۱۳۷۳، انگیزش در آموزش و پرورش، ترجمه سید علی اصغر مسدد، شیراز، انتشارات دانشگاه شیراز.
- بست، جان، ۱۳۶۶، روشهای تحقیق در علوم تربیتی، ترجمه حسن پاشا شریفی با همکاری دکتر نرگس طالقانی، تهران، انتشارات رشد.
- پاشا شریفی حسن، نجفی زند، جعفر، ۱۳۷۸، روشهای آماری در علوم رفتاری، تهران، انتشارات سخن، چاپ نهم.
- جهانبخش، اسماعیل، ۱۳۸۲، کاربرد آزمونهای آماری در پژوهشهای علمی با استفاده از Spss، جزوه کلاسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان.
- حسینی، بیرجند، سید مهدی، ۱۳۸۱، راهنمایی و مشاوره تحصیلی؛ تهران، انتشارات رشد.
- حسینی، بیرجند، سید مهدی، ۱۳۷۱، مبانی نظری شغلی، تهران، انتشارات علمی دانشگاه آزاد اسلامی.
- حسینی، سید مهدی، ۱۳۷۰، راهنمایی تحصیلی و سیستمهای مختلف آن و مقایسه راهنمای از کشورهای جهان، تهران، انتشارات رشد.

- بررسی تأثیر گذاردن درس برنامه‌ریزی تمصیلی شغلی بر...
- خاکی، غلام‌رضا، (۱۳۷۸). روش تحقیق با رویگری به پایان نامه نویسی، تهران، وزارت آموزش عالی، مرکز تحقیقات علمی کشور، کانون فرهنگی انتشاراتی درایت، چاپ اول.
  - دفتر مشاوره و تحقیقات وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۷۱، آشنایی با کتابخانه و روشهای مطالعه، تهران، انتشارات تربیت، چاپ دوم.
  - دورن، چارلز، آدلر، مارتیمر، (۱۳۷۲). چگونه کتاب بخوانیم، ترجمه محمد صراف تهرانی، انتشارات آستان قدس رضوی، چاپ دوم.
  - رابرت گیسبون، و ماریان میشل، (۱۳۷۲). مبانی مشاوره و راهنمایی، ترجمه باقر ثنایی، چاپ اول، چاپ نهضت.
  - رحمانی و سیف، علی اکبر، ۱۳۶۴، روشهای مطالعه، تهران، انتشارات رشد، چاپ دوم.
  - دلجور، نگیانی، شریعت، (۱۳۷۶). بررسی عوامل مؤثر در انتخاب رشته تحصیلی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی.
  - رئوفی، مریم، ثنایی، باقر، (۱۳۷۷). راهنمای اطلاعات تحصیلی-شغلی، تهران، انتشارات خجسته.
  - زندگی پور، طیبه، (۱۳۸۱) برنامه ریزی تحصیلی و شغلی، تهران شرکت چاپ و نشر کتابهای درسی ایران.
  - زندگی پور، طیبه، (۱۳۷۲). راهنمای معلم (کتاب آشنایی با برنامه ریزی تحصیلی-شغلی)، تهران، وزارت آموزش و پرورش.
  - زندگی پور، طیبه، (۱۳۶۸). نقش کار در زندگی انسان، مجله کار و دانش، شماره ۹.
  - سازمان بهداشت جهانی، (۱۳۷۷). برنامه آموزش مهارتهای زندگی، ترجمه ربابه نوری قاسم آبادی و پروانه محمد خانی، معاونت امور فرهنگی و پیگیری سازمان بهزیستی کشور، تهران.
  - سیف، علی اکبر، (۱۳۷۶). اندازه گیری و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، تهران، نشر آگاه، چاپ دوازدهم.
  - شرترز، بروس، (۱۳۶۹). بررسی و برنامه ریزی زندگی شغلی، ترجمه طیبه زندگی پور، تهران انتشارات فردوس.

فصلنامه پژوهش‌های تربیتی

- شفیع آبادی ، عبدالله، (۱۳۵۹). راهنمایی و مشاوره حرفه‌ای و نظریه انتخاب شغل، تهران ، انتشارات رشد.
- شفیع آبادی ، عبدالله، (۱۳۷۴). فنون و روشهای مشاوره، تهران، انتشارات رز.
- شفیع آبادی ، عبدالله، (۱۳۷۶). برنامه ریزی تحصیلی شغلی، تهران، شرکت چاپ و نشر کتابهای درسی ایران.
- شفیع آبادی ، عبدالله، (۱۳۷۶). راهنمایی و مشاوره شغلی و حرفه‌ای و نظریه‌های انتخاب شغل، تهران، انتشارات رشد، چاپ نهم.
- شفیع آبادی ، عبدالله، (۱۳۸۱). راهنمایی و مشاوره تحصیلی و شغلی، تهران ، انتشارات سمت، چاپ سوم.
- شکوهی ، غلامحسین، (۱۳۵۵). استفاده از روانشناسی در راهنمایی تحصیلی و شغلی، مجله روانشناسی ، دوره پنجم، شماره ۱۴ و ۱۵، آذرماه.
- شولتز، داوون و شولتز، الن، (۱۳۷۵). نظریه شخصیت، ترجمه یحیی سید محمدی، ۱۳۷۵، تهران، انتشارات دانشگاه آزاد واحد رودهن.
- صافی، احمد، (۱۳۸۰). آموزش و پرورش ابتدائی، راهنمایی تحصیلی و متوسطه، تهران، انتشارات تربیت ، چاپ دوم.
- طارمیان، فرهاد و دیگران، (۱۳۷۸). مهارتهای زندگی «راهنمای اجرای فعالیتهای پرورشی دوره متوسطه»، تهران، انتشارات تربیت، چاپ دوم.
- طوسی، بهرام، (۱۳۷۲). مهارتهای مطالعه، مشهد، انتشارات ترانه، چاپ ششم.
- طوسی، بهرام، (۱۳۷۲). مهارتهای خواندن، مشهد، انتشارات ترانه، چاپ پنجم.
- غفرانی، مسعود، (۱۳۷۵). بررسی محتوای کتاب برنامه ریزی تحصیلی و شغلی نظام جدید آموزش متوسطه بر اساس تطبیق با اهداف آموزشی از نظر دبیران شهر قم، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تربیت معلم.
- فرمهبینی فراهانی، محسن، (۱۳۷۴). مهارتهای مطالعه و موفقیت تحصیلی، انتشارات جیحون ، چاپ اول.
- فیروزی، ر، (۱۳۷۲). مهارتهای تحصیلی و تنظیم وقت، تهران، انتشارات مدرسه، چاپ اول.

- بررسی تأثیر گذراندن درس برنامه‌ریزی تمصیلی شغلی بر...
- قادری مقدم، محمد علی، (۱۳۷۷). بررسی تأثیر آموزش درس برنامه‌ریزی تحصیلی و شغلی در فرآیند انتخاب رشته تحصیلی دانش‌آموزان پسر مدارس متوسطه ناحیه یک یزد، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تربیت معلم تهران.
  - قاضی، قاسم، (۱۳۵۲). زمینه مشاوره و راهنمایی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ سوم.
  - کالاهان، جوزف، (۱۳۷۰). آموزش دوره متوسطه، ترجمه جواد طهوریان، انتشارات آستان قدس رضوی، چاپ دوم.
  - لطف آبادی، حسین، (۱۳۸۰). روانشناسی رشد ۲ نوجوانی و بزرگسالی، تهران، انتشارات سمت.
  - محسن پور، بهرام، (۱۳۷۴). تحولات آموزش متوسطه در دو قرن اخیر در اروپای غربی و آمریکا، فصل‌نامه تعلیم و تربیت، سال یازدهم شماره سوم و چهارم.
  - مهر محمدی، محمود، (۱۳۷۴). نظام آموزش فنی و حرفه‌ای در آلمان چیست؟، فصل‌نامه تعلیم و تربیت، شماره ۳ و ۴.
  - میرعابدی، احمد، (۱۳۶۸). چگونه درس بخوانیم؟ چگونه امتحان بدهیم؟، تهران، نشر چکامه، چاپ اول.
  - ندیمی، محمد تقی، بروج، محمد حسین، ۱۳۷۶، آموزش و پرورش (سه مقطع ابتدایی، راهنمایی و متوسطه نظام جدید واحدی، تهران، انتشارات مهرداد.
  - وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۶۹، طرح نظام جدید آموزش متوسطه، تهران، وزارت آموزش و پرورش.
  - وزارت آموزش و پرورش، (۱۳۷۳). کلیات نظام جدید آموزش متوسطه، تهران، چاپ چهارم، امور اجرایی نظام جدید آموزش متوسطه.
  - ویتلی، دنیس، روشهای مطالعه، ترجمه علی اکبر سیف، تهران، انتشارات رشد، چاپ دوم.
  - هیأت مؤلفان، (۱۳۷۳). آشنایی با برنامه‌ریزی تحصیلی-شغلی، تهران، وزارت آموزش و پرورش.